

Alla Vén. Congregazione Mechitarista, benemerita
educatrice della Giovventù Armena, ai Collegi Armeni
Moorat-Raphaël, in Venezia, celebranti il 11° Centenario
dalla fondazione (1856-1936), a tutti gli ex-Allievi ed Allievi,
che guardano con tenerezza al dolce nido della loro salda
formazione religiosa, civile e patria, la mia profima benedizione
con l'augurio cordiale di ogni prosperità in Dio.

Venezia, 15 marzo 1937.
Fr. Aldordato S. Parrocchia, O.C.D.
Patriarca

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԱՍՏՈՒՄԾԱՌԻ ՓԻԱՅՅԱ

ՊԱՏՐԻԱՐԿ ՊԵՏԵՏԱԿԱՆ

ԹՈՎՄԱՍ ԹԷՐԶԵԱՆ

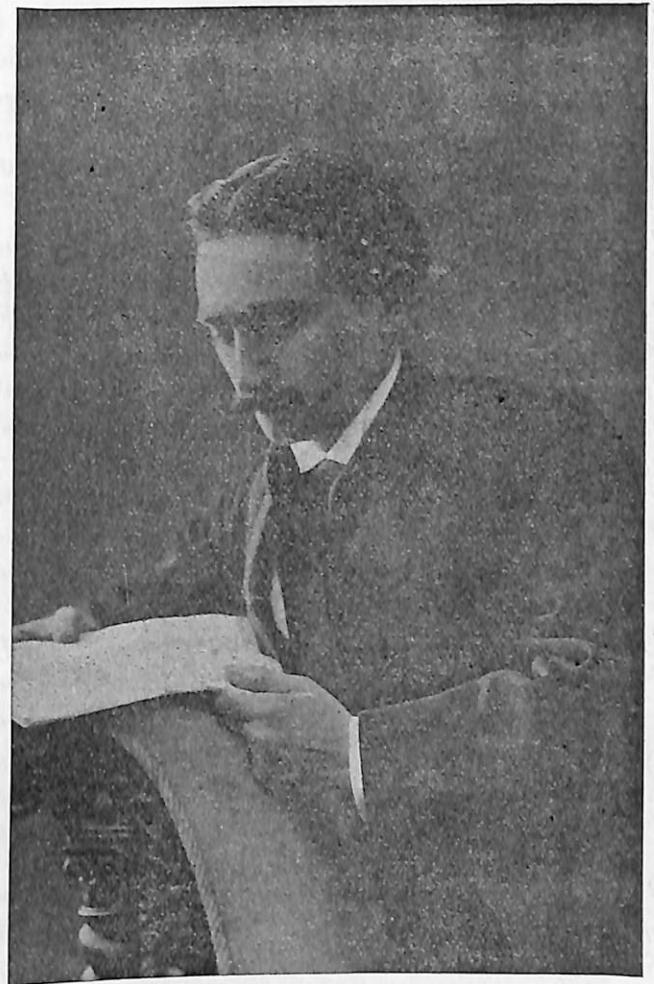
Շ.Հ.Հ.

Ենած է Պոլիս, Փերա, 1840
Հոկտ. 21ին. Մայրը Աննա, Քոր-
սիքացի մըն էր, բայց հայրը Յա-
կոր Բոսսի անունով Խօմիլցի կա-
թողիկ Հայ մըն էր, դերձակի մը
զաւակ, ինքն ալ գերձակ:

«Կը յաճախէր 1850-51ին, կը
գրէ Աճէմեան, Սագըզ Աղաճ Միկ-
թարեանց Վարժարանը, Թէրզեան
բնաւ հայերէն չէր գիտեր, վասն
զի իրենց ընտանեկան լեզուն յու-
նարէն էր և այս պարագան շա-
տերուն կարծեցնել տուած է թէ
իր ծնողը ազգաւ Յոյն էին...:
Պատանին Թէրզեան, ուշիմ ու
մուացի, անխոնջ ջանքով կը հե-
տեւէր իր զասերուն, և Միկթա-
րեան Հարք, գնահատելով իր
բացառիկ կարողութիւնները, որո-
շեցին վենետիկ Ռաֆայէլեան
Վարժարան դրկել զինքը՝ խումբ
մը աշակերտաց հետ որոնց մէջ
էի ես ինքս, ինչպէս նաեւ Գ.
Ապտուլահ, Ս. Թղթեան և այլք»:
1852 Հոկտ.ին է որ Թովմաս կը
մտնէ Ռաֆայէլ Վարժարան. 1858ին
շրջանաւարտ կ'ելլէ. Տեսուչն ե-
ղած է Հ. Արքահամ Ճարեան
Միկթ. Միաբ. ամէնէն կարող և
բազմարդին դաստիարակներէն մին, և Հ.
Ղեւոնդ Ալիշան՝ փոխ-տեսուչ Վարժարա-
նին և հայերէնի ու գրականութեան դա-
սատուն: Թէրզեան Միկթարեանց ազգա-
սէր ու գեղասէր մթնոլորտին մէջ, ու
մասնաւորապէս՝ հրեղէն շունչին տակ իր
տաղանդին ու հասակին ամբողջ առուզու-
թեանը մէջ գտնուող Ալիշանին՝ ոչ միայն
զարգացուցած է իր ծանօթութիւնը Թրանս.
Խոտալ. լեզուներու, սորված է նաեւ հին-
յունարէն, լատիներէն և անգլիերէն, մտեր-
մացած է դասական ու ժամանակակից
գրականութեանց վարպետներուն, այլ և,

ինչ որ զլիաւորն է, լիակատար Հայու
հոգեբանութիւն ստացած է, խորապէս
իւրացուցած է Հայերէնը. այդ լեզուին
բաղցրութեանը, ճոխութեանը, ճկունու-
թեանը սիրահարուած էր, և այդ սէրը իր
մէջ զարթեցնելով հօրենական արեան մէ-
ջէն իրեն փոխանցուած առհաւական հին
բնազդը, սրտին մօտիկ դարձուցած է իր
հօր ցեղն ու հայերէնիքը, զոր մինչեւ մահը
սիրած է որդիարար, հարազատօրէն, մտա-
ւորական փափուկ սիրով մը:

Այդ կերպարանափոխութիւնը, կամ ա-
ւելի ճիշտ՝ վերադարձը իր բուն ինքնու-

Հայու հոգեբանութիւն

թեսն, կը պարտինք Մխիթարեան միջաւվայրին։ Թէրզեան Հայ բանաստեղծը, Մխիթարեանց թանկազին նուէրներէն մէկն է Հայ ազգին։ Ի ծնէ խորապէս օժտուած՝ զրականութեան համար, ան օժտուած է նաեւ Վենետիկ քաղաքէն... Հոն է սորված սիրել Գեղեցիկը ամէն բանէ առաջ, կեանքին նպատակ ընել պաշտամունքը Գեղեցիկն և աշխատանքը գեղեցիկն արտադրելու համար։ Ու այդ Մխիթարեան միջավայրը, Վենետիկեան մթնոլորտը, և իր ուսուցիչներուն նախասիրութիւնը որ իրեն փոխանցուած է՝ դասական հին բանաստեղծութեան համար, ինչպէս և ոռմանդիկ մեծ քերթողներուն համար որ այդ թուականին մտաւորական աշխարհին կը տիրապետէին իրը նոր ժամանակի քնարերգական բարձրագոյն արտայայտութիւնը, զինք կազմած են իրը մարդ և իրը բանաստեղծ։ 1858ին թովմաս կը դառնայ Պոլիս և ինքինքը կը նուիրէ ուսուցչական ասպարէզին, զոր կ'ըմբռնէ էն առաջ իրը առաջելութիւն մը։

Թէրզեան նախ հայերէնի, ֆրանսերէնի և զրականութեան ուսուցիչ եղաւ ազգային վարժարաններու մէջ։ Առաջին դպրոցն ուր հրաւիրուցաւ դասաւանդի՝ Հասքէօյի Ներսէսեան վարժարանն էր, յետոյ՝ Նուպար-Շահնազարեանը։

Բնութենէն բարոյական ու ֆիզիքական ձիրքերով ճոխապէս օժտուած, շնորհալի ու հրապուրիչ մարդ, բանաստեղծ մինչեւ եղունգներուն ծայրը, երոպական հին ու նոր դասական ու ոռմանդիկ լաւագոյն բանաստեղծներուն մօտէն ծանօթ, ան գիտցած է իր բոլոր աշակերտներուն սիրցնել բանաստեղծութիւնը, արուեստը, ինչպէս և հայերէն լեզուն, գիտցած է սիրցնել ինքինքնը, իրը հմայիչ առաջեր մը գեղեցկութեան, իրը բարոզիչ մը գործունէու արուական շղանքի (Համիտիկ, Օսմանիկ ևն) բայց ատոնց, ըսած են ինձի իր մտերիմները, այնքան կարեւորութիւն չէր տարորքան «ակադեմական փալմ»ին զոր ֆրանս, կառավարութենէն ստացաւ։

Հասգիւղէն յետոյ Թէրզեան Պոլսոյ ուրիշ թաղերու ազգային վարժարաններու մէջ եւս կը հրաւիրուի դասախոսելու և բիչ յետոյ կը դառնայ Պոլսոյ Հայոց անազուսպ, զաղափարապաշտ ու հաւատա-

մենէն փնտուուած ուսուցիչը։ նոյն ատեն խանդավառորէն կը յարի հայ թատերական շարժման, զոր բանի մը տարիէ ի վեր ստեղծած էին Ա. Հէրիմեան և Մ. Պէշիկթաշլեան։ Հասգիւղի մէջ իսկ՝ Թէրզեան ներկայացումները կազմակերպած, իր և ուրիշ հայ հեղինակներու խաղեր կամ երոպական հեղինակներէ թարգմանուած գործեր ներկայացնել տուած էր արդէն։ Իր Սանդուխտը ներկայացնել կու տայ իրիկուն մը Օթթաբէօյի մէջ։ Յակոր Պէյ Պալեան կը հրապուրուի խաղին երիտասարդ ջերմութենէն ու ճարտար հիւսքէն, իր օթթակը բերել կու տայ հեղինակը, կը շնորհաւորէ զայն և այդ օրէն անոր մեկենասն ու անբաժան բարեկամը կը դառնայ։ Իր կարող ուսուցչի համբաւը տարածուելով հայկական շրջանակէն դուրս, ան հրաւիրուած է Օսմանեան պետական վարժարաններուն, Հարպիէի, Կալաթա-Ռերայի Լիկէօնին։

Թէրզեան հրատարակած է բազմաթիւ դասագրքեր, հայերէն, ֆրանսերէն և թուրքերէն լեզուով։ Ունեցած է անթիւ աշակերտներ թէ՛ Հայոց թէ թրքաց մէջ։ Հայ աշակերտները, կազմուած Թէրզեանի ազնուացուցիչ շունչին տակ, Պոլսոյ հայ ընկերութեան լաւագոյն տարբերը տուած են, և անոնցմէ եղած են խումբ մը ծանօթ մտաւորականներ, ինչպէս Պէրպէրեան, Զերազ, Տէմիրճիպաշեան, Գրիգոր Զօհրապ, տիկին Անայիս, Յ. Ալփիար, Տիգրան Արփիարեան, Երուանդ Արմաքէշիանեան, Զիփթէ-Մարտի եւն։ Ստացած է թուրք կառավարութենէն մէկէ աւելի պատուանշաններ (Համիտիկ, Օսմանիկ ևն) բայց ատոնց, ըսած են ինձի իր մտերիմները, այնքան կարեւորութիւն չէր տարորքան «ակադեմական փալմ»ին զոր ֆրանս, կառավարութենէն ստացաւ։

Թէրզեան ոչ միայն գեղարուեստի ու գրականութեան ճաշակը կը փոխանցէր իր աշակերտներուն, այլ և կեանքի արուեստը կը սորվեցնէր, ուղղամիտ, հաւատարիմ, խոստմասպահ, չափաւոր, ինքնազուսպ, զաղափարապաշտ ու հաւատա-

ուր ըլլալ, բարեկիրթ, բարեձեւ, ընկերասէր ու մարդավարի ըլլալ կը սորվեցնէր։

Իր կեանքի վերջին շրջանին է որ Թէրզեան հրաւիրուեցաւ դասախոսել կեղունականին մէջ, անոր բացման տարիէն սկսել 1886), ու զոն է որ ես ինքս ալ իր աշակերտն ըլլալու բախտն ունեցած եմ։ Իրեն յանձնուած էր ֆրանսերէն հայերէն թարգմանուուած գործեր ներկայացնել տուած էր արդէն։ Իր Սանդուխտը ներկայացնել կու տայ իրիկուն մը Օթթաբէօյի մէջ։ Յակոր Պէյ Պալեան կը հրապուրուի խաղին երիտասարդ ջերմութենէն ու ճարտար հիւսքէն, իր օթթակը բերել կու տայ հեղինակը, կը շնորհաւորէ զայն և այդ օրէն անոր մեկենասն ու անբաժան բարեկամը կը դառնայ։

Սէրն ու երախտազիտութիւնը զոր միշտ ունեցած եմ այդ վարպետին համար, իմ մէջս մտած ու անջնջելի կերպով հաստատուած են ոչ միայն կեղրոնականի իր այդ դասերու տպաւորութեան տակ զոր կը արած եմ բոլոր ընկերներուս հետ, այլ և այն մասնաւոր հաճոյքէն զոր իր տպուած բերթական էջերն ինձի կը պատճառէին՝ զգայուն ու պայծառ բնարերգութեան մը օրինակը տալով ինձի....

Թէրզեան բազմադիմի յատկութիւններով օժտուած բացառիկ էակ մը եղած է։ Էականապէս արուեստագէտ, ան սակայն ունէր նաեւ հաշուելու կարողութիւնը։ Իր մէջ տիրական յատկանիշն էր երաժշտութեան սէրը։ Գիտէր հայերէն, հին ու նոր յունարէն, լատիներէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, իտալերէն, թուրքերէն ու թէ մը սպաներէն, ու կը սիրէր այդ երոպական ազգերու մեծ բանաստեղծներն իրենց բնագրին մէջ կարդալ ու վայելել։ Իրը մարդ, ան վերին աստիճան ազնիւ ու մաքուր նկարագիր մը ի յայտ բերած է, որ իր ամրող կեանքին մէջ մնացած է անյալայլ ու անբիծ։ Բարի ու գորովագին ամուսին, կաթողիկ ու արի ընտանիքի պետք ինձի....

Թէրզեանի անձնաւորութեան մէջ հիմնական տարրը Հայն է, ոչ միայն հօրենական արիւնով, այլ և ու մանաւանդ՝ մշակութային մղումով կազմուած Հայը։ Բայց այդ զլսաւոր տարրին քով կայ նաեւ իր մէջ Երանուացի մը, Պոլսեցի մը և Օսմանեան Պետութեան հայ բաղաբացի մը...։ Պոլսեցի մըն է, ոչ այնքան բարբերով, այլ իրը Պոլսոյ բնական մթնոլորտին զաւակ, իրը Վուսփորի, Մարմարայի եւն։ զմայլելի տեսարաններուն ազգեցութիւնը բնախոսաբար ու հոգեբանօրէն խորունկ կերպով կը արած զգայութիւնն մը, որ աստուածապար գեղեցկութեանց խանդավագու տարփառ կամ փոխադրեալ արտայայտումն ընկեր որոշապէս սիրած է և յաճախ փորձած է, աւելի բան ու է ուրիշ հայ բանաստեղծ։

Թէրզեան բազմադիմի յատկութիւններով օժտուած բացառիկ էակ մը եղած է։ Էականապէս արուեստագէտ, ան սակայն ունէր նաեւ հաշուելու կարողութիւնը։

Իր մէջ տիրական յատկանիշն էր երաժշտութեան սէրը։ Գիտէր հայերէն, հին ու նոր յունարէն, լատիներէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, իտալերէն, թուրքերէն ու թէ մը սպաներէն, ու կը սիրէր այդ երոպական ազգերու մեծ բանաստեղծներն իրենց բնագրին մէջ կարդալ ու վայելել։ Իր մարդ, ան վերին աստիճան ազնիւ ու մաքուր նկարագիր մը ի յայտ բերած է, որ իր ամրող կեանքին մէջ մնացած է անյալայլ ու անբիծ։ Բարի ու գորովագին ամուսին, կաթողիկ ու արի ընտանիքի պետք ինձի....

Իրը մարդ, ան վերին աստիճան ազնիւ ու մաքուր նկարագիր մը ի յայտ բերած է, որ իր ամրող կեանքին մէջ մնացած է անյալայլ ու անբիծ։ Բարի ու գորովագին ամուսին, կաթողիկ ու արի ընտանիքի պետք ինձի....

տառապանցներն ու գձձութիւնները յաղթահարելու կամբը իր կեանքին ու մասնաւնդ իր գործին տիրական նշանաբանն է եղած է:

Լայնախոհ էր, կարելի է ըսել՝ իր իմաստամիրական ըմբռնումներուն մէջ, բայց ոչ անկրօն, երբեք անհաւատ: Օր մը որ մենէ մէկը Ռիշվէնի Հայոյամբէներուն վրայ իր կարծիքը կը հարցնէր մեր դասի պահուն, «Absurdէ այդ զիրքը, ըստ, անաստուած բանաստեղծ՝ կարելի՞ բան է»:

Ինչ որ պիտի մնայ Թէրզեանէն յաւիտենապէս կենդանի ու զեղեցիկ, իր մեծ ուսուցչի գերին յիշտատկն է, և ատկից ալ աւելի՝ իր միանգամայն ներշնչեալ ու արուեստագէտ բանաստեղծի թանկագին գործն է: Իր գրական փառքը իր բանաստեղծութեանց մէջ է: Հոտ ինքը մին է մեծագոյններէն որ հին ու նոր ատեններուն երեցած են Հայոց մէջ: Նմանողութեան մեղաղրանցը զոր ումանց իրման ուղղած են, հոտ անձիշտ է: Թէրզեան զերպանցապէս ինքնատիպ է: ի ճնէ բանաստեղծ մը, զոր բնութիւնը յօրինած է երգելու համար:

Իր մտայնութեան մէջ տիրական է համամարդկային տեսիլը, և ատոր համար իր բանաստեղծութեան տարողութիւնը աւելի մեծ է ու տեւական... կը զգացուի խառնուածքը Հայու մը՝ որ Պոլսոյ մթնոլորտին մէջ ծնած ու ապրած, վենետիկան միշավայրին ու Մխիթարեանց շունչին տակ կազմուած է: Ան Հայ է մանաւանդ այն բուռն սիրով, զոր ունի դէպ ի հայ մշակոյթը, բանաստեղծութիւնը, հայ անցեալը, երբ կ'երգէ ազգային եղբայրութեան երգը, երբ կը տարփողէ հայ ցեղին ստեղծագործ, շինարար, արուեստագէտ քերթողաշնունչ հանճարը՝ Ալիշանի մը, Պէշիկթաշւեանի մը, Օտեանի մը եւն:

Շնորհալին, փափուկը, քնքուշը՝ յաճախ կ'երեւայ Թէրզեանի բանաստեղծութեանց մէջ, և ատոր մէջ ինքը զերպանց է իրմէ առաջ մեր ունեցած բոլոր բանաստեղծներէն: Իր ոճին, իր զեղեցկագիտութեան մէջ ալ ան «հին» չէ:

Թէրզեանի քերթողական գործին մեծագոյն յատկանիշերէն մին է արդէն, և անոր մեծ ինքնատպութիւնը հայ բանաստեղծութեան մէջ, ընդհանրապէս պայծառ, իւղաղ, ներդաշնակ ողի մը իր մէջ տիրական ցոյց տալը:

Թէրզեան գիտէր թէ զեղեցկագոյն բանաստեղծութիւնները ամենէն աւելի դժուարութեամբ զրուածներն են:

«Բանաստեղծութեան ամրաշակամ հաշարածոյ» երկու հատորները ուր այսօր ամփոփուած մեր հասարակութեան կը ներկայացուի Թէրզեանի քերթողական գործն իր լրութեամբ, ամրող աշխարհ մը կայ զեղեցկութեան: Հայ քերթութեան զանձարանին վրայ այդ երկու հատորները արքայական պերճութեամբ գոհարակոյտ մըն է որ կը բերեն աւելցնել: Այդ զոհարները անթառամ ծաղկավիթթումն են ազնուական հոգիի մը, որ ինքն իսկ, իր տիպարով, իր կեանքով, ճշմարիտ բանաստեղծութեան պէս վճիտ, մաքուր ու լուսաւոր եղաւ:

Ուսուցիչը որ եղաւ Թէրզեան՝ այնքան մեծ էր որբան բանաստեղծը: Այն զերը զոր Պէշիկթաշւեան կատարեց ընտանիքներու մէջ, Թէրզեան զայն բազմաթիւ տարիներ՝ կատարած է մեր ազային վարժարաններու մէջ, նոյնքան ձեռնհասութեամբ և աւելի աւելի լայն արդիւնաւորութեամբ: Մէկէ աւելի հայ սերունդներ իրմէ սորված են սիրել, ըմբռնել, մշակել զեղարուեատն ու գրականութիւնը, ու ոչ միայն Հայերը, այլ Պոլսոյ բոլոր ցեղերը օգտուած են այդ ուսուցիչն. պետական վարժարաբաններուն, ուր ֆրանսերէն լեզուն ու գրականութիւնը կ'ուսուցանէր, ամենէն սիրուած դասատուներէն մէկն է եղած. թուրք երիտասարդութիւնը, 4-5 տարի առաջ, խորին յարգանքի ու երախտազիտութեան ցոյց մը ըրաւ իրեն՝ տօնելով անոր ուսուցչութեան երեսնամեակը: Թէրքահայ արուեստագէտներէն, գրագէտներէն շատերը իր աշակերտներն եղած են: Ես ինքս՝ իրեն շատ բան կը պարտիմ: Երբեք պիտի չմոռա

նամ իր դասերը կեզրոնականին մէջ: «Դաս» եր չէին անոնք (Թէրզեան «փրաֆէսոր»ի ծանրութիւնը հայ բանաստեղծութեան մէջ, ընդհանրապէս պայմանական մէջ մը կը կարդէր զայն, ու մեր հոգւոյն ու մաքին մէջ թափանցել կու տար անոր զեղեցկութիւնը. ուսուցչութենէ վեր բան մըն էր իր ըրածը, մեծ բանաստեղծ մըն էր որ մեծ բանաստեղծներու հոգին մեզի կը բանար: Այս, անպատմելի զեղեցկութիւնը զոր իր գէմբը՝ այնքան զեղեցիկ կը զգենուր այդ պահանդարն գանգուր մազերով պասկուած լայն ճակատը աւելի կը լայնար, գէմբին գծերը կ'այլափոխուէին, կը լուսավառէին, ներքին անձառ բերկութիւնով մը կը ծաղկէին. աշբերը՝ Գեղեցկին գինովութեամբը ճանձանչաւորուած, ամրող դասարանն ընդզրկող ստառապին նայուածը մը մէջ տարածուած, կը խօսէր, մինչ իր ժեսթերը՝ այն նուրբ, բարեհնորի մարդու աննման ժեսթերը, պարզ, փափուկ ու գողար, կը ստորագէտին իր խանդոտ, սրամիտ, ընտանի ու խորաթափանց, հմայող, համապող ու սնուցանող խօսը: Մեր ամենէն քիչ գրասէր ընկերներն իսկ «բոնուած» կը զգային զիրենց այդ հրապոյը էն, արբշիու մտիկ կ'ընէին. ու կը սորվէին սիրել գրականութիւնը: Ու գրականութիւնն զատ, ինքը զիտէր նաեւ սիրունել կեանքի զեղարուեստը, բաղաբարութիւնը, որուն պահապահ մը ազգային ախտ է մեզի կամար, և որուն անհրաժեշտութիւնը, համար, և որուն անհրաժեշտութիւնը, զզացնող ամենէն ազգեցիկ ուսուցիչն եղած է ինքը մէջ: Այս, ևս շատ բան զատ է ինքը մէջ: Այս, ևս շատ բան զատ է ինքը մէջ: Բաց ի կեզրոնապարտական համականի զասերէն, ինքը՝ հայրական համական կը համարիմ, իմ առաջին պատիւներէն մին կը համարիմ, իմ առաջին բայլերու մէջ զիս բաղալերած, թերութիւններու ուղղած, ինձի առաջնորդ ու զօրավիզ է եղած: Իրը բանաստեղծ՝ զինքը

միշտ պաշտած եմ, բայց բանաստեղծը չէ որ զիս առաջնորդած է. իր երեթողական արուեստը, իր ուղղութիւնն ու աշխարհայեցը տարբեր էին անոնցմէ զոր ինձի տրուեցաւ ունենալ. բայց իր վարպետ արուեստագէտի խրախուսանը, իր անթերի ճաշակով զրագէտի ցուցմունքները, իր սէրը, իր խրախուսանը, և մանաւանդ իր փափուկ ու ինձի այնքան սիրելի հեզնութիւնը՝ նորնձայ եռանդի մը չափազանցութիւններուն ու կաղումներուն հանդէպ՝ ինձի բարերար եղած են. և ես զինքը միշտ համարած եմ և այսօր իր գերեզմանին առջեւ կը համարիմնորէն իր խոնարհ ու շնորհապարտ աշակերտը:

Թէրզեան մին եղած է ամենէն լուսաւոր ու ներդաշնակ գէմբերէն որ մեր մէջ երեւած ըլլան: Իր կեանըն ու գործը, երկու բառով կարելի է ամփոփել. անսիրեց ու երգեց, և սէր, զեղեցկութիւնը ու երգ սորվեցուց. բանաստեղծ եղաւ և ուսուցիչը, բանաստեղծութեան ուսուցիչը, զեղեցկութիւնն ասմար այս է ամէն ինչ որ ըրաւ. և ինչ կարելի է ընել՝ այս աշխարհիս մէջ՝ աւելի վեհ ու բարերար:

Օր պիտի գայ որ Արեւելքի վրայ դարէ ի վեր ծանրացող բարբարոսական մղաւանջը պիտի փարատի և Արեւելքի մայրաբաղաբին՝ Պոլսոյ մէջ կեանը մը պիտի ծաղկի ազատ ու ազնիւ, լուսաւոր ու ներդաշնակ՝ ինչպէս բնութիւնը որ հոն կը ճառագայթէ: Այն ատեն, այդ բաղաբին՝ սոլոր զեղասէրները, ամէն ցեղէ, թափօր կազմած, պիտի երթան կանգելի պատիւ Պոլսոյ այդ լուսապայծառ Այստին, Վուփորի «սաղարթազեղ» ու միշտ դալար» ափերուն վրայ, երկիւղած յարգանցի ճերմակ յիշաւալին, միշտ համապատասխան մը համարիմ, իմ առաջին զիտիւներէն մին կը համարիմ, իմ առաջին բայլերու մէջ զիս բաղալերած, թերութիւններու ուղղած, ինձի առաջնորդ ու զօրավիզ է եղած: Իրը բանաստեղծ՝ զինքը

(Ամփոփուած «Թ. Թէրզեանի բանաստեղծութեանց ամբողջական հաշաբաժոյ» Ա. Հատ. էջ Ա-ԾՓ. տպ. Վ. Կնեսի 1930 և «Դեմքեր» էջ, (Ա. Հատ.) էջ 141-9, տպ. Փարիզ, 1924:

ԱՐԵԱԿ ԶՕՊԱՆՍԱՆ